

Visjes roosteren met Jezus

Schrijver Karin Anema Fotograaf Michael Dehaspe

Wie langs de kust van de Spaanse regio Galicië reist, moet vooral iedere haast vergeten. Je hebt tijd nodig om de dorpjes, de stranden en de klifwandelingen te ontdekken, en om te kunnen praten met de mensen, vergezeld van een goede wijn en *mariscos*. We gaan op pad, langs de kust van Coruña tot Vigo, zo'n zevenhonderd kilometer lang, om het verleden van de roemruchte Costa da Morte (Dodenkust) tot leven te laten komen.

Hier in Camelle zijn alleen al de laatste twintig jaar zo'n veertig vissers omgekomen', zegt Xosé. Costa da Morte ... De straffe wind blaast hier altijd. Rotsen duiken op de onverwachtste plekken op. En ook al varen de boten op voorzichtige afstand van de kust, het is heel vaak misgegaan. De herinnering aan de schipbreuken houden de oudjes levend. In het pittoreske dorp vertellen locals María en Lucía hoe in een winterse nachtelijke storm de boot Palermo zonk. 'Zijn lading kisten met accordeons sloeg overboord. De mensen aan wal werden wakker van een ontstellend vibrerend geluid. Langgerecht, galmend, een bijna kosmisch geluid dat de storm overstemde. Toen ze naar het strand gingen, zagen ze de accordeons dansen op de golven.' Lucía's ogen glanzen; de volksfantasie en daarmee de verhalen komen bovendrijven. Ik denk terug aan de succesfilm *Una historia interminable*, die over de grenzeloosheid van de fantasie gaat. María vertelt nu over een boot met Christusbeelden die verging, maar toen het eerste Christusbeeld overboord sloeg, werd de woeste zee in één keer kalm. Velen hier leefden ooit van het strandjuten, zegt ze. Of van het smokkelen. Buurman Antonio komt bij ons staan en vertelt dat er op een keer enorme blikken met gecondenseerde melk op het strand waren aangespoeld. Sommigen dachten dat het verf was en sausden hun buitenmuren ermee. Tot er een vliegenvlaag kwam. In één adem door noemt hij het Britse marineschip *Serpent*, dat in 1890 is vergaan en waarbij 172 zeelui verdronken. De vrouwen van het dorp hebben de lijken begraven op *el cemeterio de los Ingleses*, het kerkhof van de Engelsen. Daar moeten we naartoe gaan en ze wijzen ons de weg. Na een prachtige rit langs de verlaten kust, staan we bij een serene, eenvoudige rustplaats met uitzicht over verlaten hagelwitte stranden en kliffen.

Een meeuwenkolonie krijgt om ons heen als we even later bij de vuurtoren op Cabo Vilán staan. Ik moet er niet aan denken hier met een boot op het water te zijn: de rotsen verrijzen als gigantische zeemonsters uit de zee. Hun mysterieuze spleten en kieren werken bij storm en vloed als spuitgaten van lucht en zeewater. De bewoners hebben ze beeldende namen gegeven: de 'schommelrots', de 'hondenkoprots' en het 'kussende stel'. Deze kust heeft Alejandro Amenábar, regisseur van de film *Mar adentro*, als locatie gekozen voor de scène waarin Javier Bardem zijn nek breekt. Alles is grillig aan het landschap. De kustlijn zelf lijkt op de graten van een vis; vaak zie je aan twee kanten de zee of weet je nauwelijks meer waar de zee of

Zus en zo
De zusters María en Lucía uit het kustplaatsje Camelle vertellen ons sterke verhalen over de vele schepen die zijn vergaan aan de Costa da Morte. Over een boot met Christusbeelden dat tijdens een storm verging, bijvoorbeeld, en hoe de woeste zee in één keer kalm werd toen het eerste Christusbeeld overboord sloeg.

de riviermonding is, want de kust wordt doorsneden door estuaria. Ik moet ook denken aan de schrijver en Greenpeace-activist Manuel Rivas, geboren in Coruña, die zijn geboortegrond beschreef als *el bonsái atlántico* – Galicië als de uitwaaiende kroon van een dwergboom. Geregeld treffen we de borden 'Leader EU' (Europees netwerk voor plattelandsontwikkeling) aan. Zo is de oude vuurtorenwoning op Cabo Vilán als expositieruimte ingericht en is de omgeving voor het toerisme opgeknapt. Daarbij beconcurreren de plaatsjes Muxía en Fisterra elkaar wiens kaap het meest westelijk ligt en de eretitel 'het einde van de wereld' mag claimen. Fisterra, dat tot nu toe het meest gepromoot is, plukt daarvan duidelijk de toeristische vruchten. In de zomer is het er

stervensdruk. Steeds meer pelgrims nemen het zekere voor het onzekere en gaan na Fisterra ook nog naar Muxía.

De nieuwe generatie plattelanders

Voor de bewoners horen niet alleen de dood maar ook jaarlijks achtduizend feesten bij hun leven. We hebben net een feest gehad, waarbij de vrouwen duizenden vierkante meters bloementapijt in de straten van hun dorp hebben gelegd. Met het ontwerp van het tapijt en het knippen van bloemblaadjes zijn ze twee weken bezig geweest. Op naar het volgende feest. In Muxía zijn we uitgenodigd op het kleine pleintje Plaza de Christo, omringd door zo'n acht huizen, waarvan de helft leegstaat. Terwijl de buurtbewoners uitbundig Fiesta de San Juan vieren – de langste dag van het jaar – door een groot vuur te maken en te barbecueën, spreek ik Jesus. Hij en zijn vrouw Maica hebben gestudeerd, maar runnen bij gebrek aan werk de kleine buurtsuper van zijn vader. Tien jaar geleden hebben ze op het hoogste punt van het dorp een huis gekocht en omgetoverd tot een *casa rural*. Niet alleen dit huis is fantastisch, maar ook het dorp zelf, met steegjes, steile hellingen,

Zeg het met bloemen Fiesta de San Juan, het begin van de zomer en de langste dag van het jaar, wordt overal gevierd. Met vreugdevuren op het strand en, zoals hier in het dorpje Muxía, met bloementapijten in de straten.

Rechts Uit zijn sohulp In de binnenzee As Revoltas verzamelen familie- en vriendengroepen bij eb schelpdieren.

pleintjes, en galerijen. Toch houdt het gezin met moeite het hoofd boven water. Traditioneel worden tijdens San Juan sardientjes geroosterd, maar die zijn dit jaar te duur: er is varkensvlees. Terwijl de mensen over het vuur springen om zich symbolisch te reinigen, praat ik met Anxo. Hij is over uit de VS, waar hij in het begin van de crisis naartoe is gegaan. Zoals in het verleden duizenden Galiciërs naar Latijns-Amerika zijn vertrokken, gaan ze nu naar de VS. Anxo kijkt naar de jongeren op het pleintje. 'Ook zij zullen wegtrekken. Zij willen niet meer vissen zoals hun vaders. Het is zwaar werk en door de tussenpersonen levert het te weinig op.' Toch gaat de ontvolking minder snel dan jaren geleden, toen duizenden dorpen op het Spaanse platteland verlaten werden. Er trekken óók mensen juist naar de dorpen, ook al is het

Je mouwen oprollen en vieze handen maken opent een wereld waarmee het stadsleven niet kan concurreren

mondjesmaat. *Neo rurales* worden ze genoemd, de nieuwe plattelanders. Zo heeft de gepensioneerde Madrileen Antonio een ruïne in het dorpje Camariñas eigenhandig met zijn zoon omgetoverd tot een stijlvol *casa rural*. Hij werkte in de restauratiebouw, deels in Madrid, deels in Camariñas. Omdat hij al zolang de dorpelingen kende, lukte het hem de oude hoop stenen te kopen. Want maar al te vaak houden erfgenamen die als appeltje voor de dorst in eigendom. Antonio: 'De rust, de natuur: daarom ben ik hiernaartoe betrokken. Hier heb ik meer contact met de mensen.' Modieus verfijnd meubilair gaat in zijn boerderij harmonieus samen met typische architecturale elementen, zoals twee vijfhonderd jaar oude *hórreos*. In deze granieten graanschuren met ventilerende gaten bewaren de dorpelingen hun aardappelen, maïs, uien en zaaigoed. Ze staan op palen, zodat de ratten er niet bij kunnen. Het kruis op het dak vraagt de goddelijke bescherming voor de oogst. 'Ook al besluiten sommigen te vertrekken,' zegt Antonio, 'toch kan men aan de kust nog leven van de visserij en het toerisme.'

Op een keer waren er enorme blikken met gecondenseerde melk op het strand aangespoeld. Sommigen dachten dat het verf was en sausden hun buitenmuren ermee. Tot er een vliegenplaag kwam

Even later, bij eb op het strand, spreek ik Pablo, een dertiger. Hij heeft net *percebes*, een lokale kreeftachtige, van de rotsen gestoken. Met zijn baard en zijn pet ziet hij eruit alsof hij altijd in een vissersdorp heeft gewoond, maar vijf jaar terug woonde hij nog in Barcelona en was hij artdirector. Hij roemt de visvangst in Galicië. De vele riviermonden, waar zoet en zout water elkaar ontmoeten, creëren ideale omstandigheden voor schaal- en schelpdieren. Voeg daar de grillige rotskusten en het getijdenverschil bij, en je vindt hier bijzondere soorten als de *percebes*. Bovendien komt maar liefst 95 procent van alle in Spanje gevangen vis uit Galicië.

Vijf jaar terug, in Barcelona, sloeg Pablo een promotie af en kocht in plaats daarvan een bouwval aan de kust. 'Ik wilde meer met de natuur leven.' Hij heeft een grote moestuin en is een restaurant begonnen. Zijn hobby werd een passie en nu is het een bedrijf met een paar medewerkers. 'Of het nu in het toerisme of de landbouw is, je mouwen oprollen en vieze handen maken opent een wereld waarmee het stadsleven niet kan concurreren. Vooral jongeren keren terug naar het platteland,' zegt hij. Ook enkele van zijn vrienden hebben gekozen

voor een toekomst buiten de grote stad. Vaak volgen ze de weg terug naar de streek die ooit door hun ouders of grootouders werd verlaten. Met de enorme werkloosheid, ook onder pas afgestudeerden, en de bijbehorende ellende in de steden, lokt het platteland als toevluchtsoord.

Het lijkt me te vroeg om deze voorzichtige ontwikkeling als een echte ommekeer te zien, maar ik vind het op zijn minst heel boeiend deze te volgen. Alleen al de verandering op zich – zowel emigratie als terugkeer naar het platteland – is interessant. Ook ben ik nieuwsgierig hoe groot de invloed van *neo rurales* wordt op de lokale economie. Zou het de redding betekenen van de buurtsuper en de dorpsbar?

De Spaanse Caribbean

Wie de kust van Galicië bereist, moet de eilanden vooral niet laten liggen. Van alle mini-eilandjes zijn alleen Islas Cíes en Isla de Ons toegankelijk voor wandelaars en tent-kampeerders. Ze doen denken aan een Caribisch eiland: hagelwit zand, baaien, bomen tot op het strand, en turkooizen water. Aan de westkant kijk je uit over steile kliffen naar de eindeloze oceaan,

Gestrand

Je kunt na een lange wandeling in de duinen van [Corrubedo](#) relaxen op de fraaie stranden.

Links

[Laatste rustplaats](#)
Via de binnenweg tussen Arou en Cabo Vilán bereik je [el cementerio de los Ingleses](#), het Engelse kerkhof. Hier liggen de graven van 172 bemanningsleden van het Engelse marineschip de *Serpent*, dat in 1890 verging.

onder de zwaarste klussen gezet. Maar veertig jaar geleden werd het overleven moeizamer. Vrijwel iedereen vertrok naar het vasteland, naar Boioa en Portonovo, waar een visafslag is. Alleen 's zomers komen we nog terug, net als veertig burenen.' Even verderop werkt de 26-jarige María in de bar Chiringo. Ze heeft net de generator aangeslagen, want elektriciteit komt

aan de oostzijde zijn rustige baaien. Aan de beschutte zijde van het eiland Ons liggen negentig huizen. In betere tijden woonden hier zo'n vijfhonderd mensen. Voor een van de tweekamerwoningen treffen we Uxía. 'Mijn twee kinderen heb ik hier met hulp van mijn moeder gekregen,' vertelt ze. 'Mijn man viste en ik had een paar varkens, kippen en een moestuin met aardappelen, uien en maïs. Ons eiland heeft altijd als team gewerkt en de schouders

De ontvolking van het Spaanse platteland gaat minder snel dan jaren geleden. Er trekken óók mensen juist naar de dorpen, al is het mondjesmaat. Neo rurales worden ze genoemd, de nieuwe plattelanders

Pas op!
De rotsen in de omgeving van de vuurtoren op het schiereiland Cabo Vilán verrijzen als monsters uit de zee. Dit is van oudsher een van de gevaarlijkste delen van de Costa da Morte, de Dodenkust. Alle vuurtorens aan de kust worden verbonden door de Camiño dos Faros, de Vuurtorenweg, een schitterend, tweehonderd kilometer lang wandelpad tussen Malpica en Finisterre.

In zee met een waterval

De Ezaro nabij het plaatsje Dumbría is naar het schijnt de enige waterval in Europa die rechtstreeks in de Atlantische Oceaan stort.

Deze kust is als locatie gekozen voor de scène in de film *Mar adentro* waarin Javier Bardem zijn nek breekt. Alles is grillig aan het landschap

hier per toerbeurt. Zij is hier geboren, woont op het vasteland, maar is de zomers veel liever hier. 'Voor de natuur. Maar vooral om de solidariteit. We zijn allemaal familie.'

Of het nu oude of nieuwe generaties Galiciërs betreft, ze zijn gehecht aan hun markante cultuur. Niet alleen aan de feesten, de gastronomie en hun taal, maar ook het mysterieuze Keltische verleden duikt steeds weer op. Een verrassend voorbeeld zijn de generaties in het wild geboren paarden, de *poney gallego*. Ze stammen af van oude Keltische paarden, zijn gehard en eten ook stekels. In de jaren zeventig waren er hier nog zo'n twintigduizend maar tegenwoordig zijn het er veel minder. Een bijzondere plek om ze te zien is de *rapa de bestas*, een geliefd zomerfeest waar locals en alleen goed geïnformeerde reizigers op af komen. De dag voor het evenement jagen de eigenaren hun paarden in een kraal bijeen. Hoogtepunt is als de mannen hun paarden proberen te pakken, de manen knippen en de beesten brandmerken. Daarna is er groot feest. Het is juni, te vroeg voor de feesten, maar we doorkuizen de *sierra* op zoek naar wilde paarden. Gaspeldoorns bedekken de glooiende vlakke zo ver het oog reikt. Hoe vinden we ooit de paarden? In deze ruige bergen, pal aan de kust, versholten mannen zich tijdens de Burgeroorlog voor de Guardia Civil die ze op hun kloppachten nooit konden vinden.

Na wat rondvragen vinden we enkele poneys bij een drinkplaats. Het is prachtig om het gedrag binnen een kudde te observeren. In iedere groep is één hengst en een dozijn merries en veulens. Een leidmerrie is het 'hoofd' van de kudde, de hengst 'de kracht'. Het gesnuif, de confrontatie tussen hengsten, de rituele geluiden: je krijgt er niet snel genoeg van. Er liggen nogal wat restanten van skeletten. Ook al is het een gehard ras, de afgelopen winter zijn er door het extreem natte weer veel gestorven.

Schuw galopperen ze uiteindelijk weg: een zee van golvende ruige vachten, slanke benen en wapperende manen. Altijd op zoek naar beschutting tegen de elementen, naar karig voedsel, maar met een vrije ziel. Is dat niet wat iedere rechtgeaarde reiziger wil?

Met dank aan Marlies Bavius-Duquesnoy van het Spaans Verkeersbureau.